

Livskvalitet i Europa: Trender 2003–2012

Sammanfattning

Inledning

I undersökningen av livskvaliteten i Europa (EQLS) behandlas de olika dimensionerna av livskvalitet. Fokus ligger såväl på aspekter av det dagliga livet (såsom relationer till familj och vänner) som på frågor som rör offentlig politik (exempelvis bostäder och sociala spänningar). Ekonomiska faktorer – exempelvis förmågan att få ekonomin att gå ihop, materiell fattigdom och ekonomisk status – har också stor inverkan på livskvaliteten. Hittills har Eurofound genomfört EQLS tre gånger – 2003, 2007 och 2011 – och genom att jämföra resultaten över tid får man en uppfattning om trender och förändring, konvergens eller stabilitet inom och mellan EU:s medlemsstater.

I den här rapporten undersöks mönster i fråga om stabilitet eller förändring av livskvaliteten för EU-medborgare över 18 år under det senaste decenniet. Skillnader mellan olika grupper av länder granskas särskilt noga. Grupperingen har gjorts utifrån ländernas anslutning till EU (före eller efter 2004), effekter av den ekonomiska krisen och typ av välfärdssystem. Särskild uppmärksamhet ägnas dessutom åt personer i utsatta situationer: låginkomsttagare, äldre inom EU-12, ensamstående föräldrar och långtidsarbetslösa.

Sammanhang

Många av de faktorer som påverkar livskvaliteten har både en nationell och transnationell dimension. Livskvalitet bygger på den enskilda individens välbefinnande, men också på den sociala sammanhållningen i samhället. Genom att lansera paketet om sociala investeringar 2013 uppmanade Europeiska kommissionen medlemsstaterna att prioritera sociala investeringar och modernisera välfärdssystemen för att ta itu med flera stora utmaningar: utbredda finansiella svårigheter, ökad fattigdom och social utestängning samt rekordhög arbetslöshet (i synnerhet bland ungdomar). Dessa utmaningar är utöver befintliga utmaningar som åldrande samhällen och minskad befolkning i arbetsför ålder.

Under de närmaste åren kommer en prioritering inom ramen för Europa 2020 med sysselsättningspaketet och det sociala investeringspaketet vara att hitta lösningar på de problem som orsakats av den ekonomiska nedgången och dess inverkan på samhället. Det är viktigt att få kunskap om vilka effekter krisen och de nedskärningar av de nationella budgetarna som gjorts till följd av denna har haft på den subjektiva livskvaliteten och samhällskvaliteten. En annan viktig fråga är konvergens – att minska skillnaderna mellan EU-länder och deras regioner samt ojämlikheterna mellan gynnade och missgynnade samhällsgrupper.

Resultat

Under det senaste decenniet har det subjektiva välbefinnandet varit stabilt inom EU som helhet. I de medlemsstater som hade de lägsta siffrorna 2003 har välbefinnandet ökat, och i de flesta andra medlemsstater är siffrorna mer eller mindre stabila. Det främsta undantaget är Grekland där den ekonomiska krisen har lett till kraftiga minskningar, när det gäller både tillfredsställelse med livet och lycka, mellan 2007 och 2011.

De flesta av de länder där nivåerna i fråga om tillfredsställelse med livet var höga under 2007 uppgav att tillfredsställelsen minskat under 2011 medan de som haft lägre nivåer 2007 tenderade att uppgge ökning under 2011. Nivåerna i fråga om lycka minskade i de flesta länder mellan 2007 och 2011. I dessa tider som präglas av ekonomisk nedgång är det hos de arbetslösa, i synnerhet de som är långtidsarbetslösa eller oförmögna att arbeta, som nivåerna av subjektivt välbefinnande är lägst.

Antalet hushåll i Europa som upplever ekonomiska svårigheter ökar. Dessutom har antalet hushåll som har svårt att få ekonomin att gå ihop, framför allt i den lägsta inkomstkvarteren, ökat. Skillnaderna mellan inkomstkvarter när det gäller subjektivt välbefinnande ökar.

Hos människor i åldern 50–64 är nivåerna i fråga om livstillfredsställelse och lycka relativt låga, och klyftan mellan denna grupp och andra åldersgrupper ökar.

Tillfredsställelsen med familjelivet och det sociala livet förblev hög och relativt stabil mellan 2003 och 2011. På området balans mellan arbete och fritid ökade antalet arbetstagare som är för trötta för att orka med hushållsarbete efter arbetet under 2011 till samma nivåer som 2003, efter att ha minskat under 2007. Samtidigt förblev andelen arbetstagare som uppgav att de hade svårt att uppfylla sina familjeåtaganden oförändrad. De som uppger att de har svårt att koncentrera sig på arbetet på grund av sina hushållsplikter har blivit något fler.

Den långvariga trenden av ökat bostadsägande har stannat av. Det faktum att levnadsvillkoren har ägnats större politisk uppmärksamhet sedan 2007 kan emellertid ha bidragit till att dessa har förbättrats eller åtminstone bibehållits (när det gäller bostäder och miljö) för de mest missgynnade grupperna, trots den ekonomiska nedgången.

Tillfredsställelsen med hälsan minskade mellan 2003 och 2011, framför allt i den lägsta inkomstkvartilen. I de central- och östeuropeiska medlemsstaterna har människor blivit mer nöjda med sin hälsa, men de är fortfarande betydligt mindre nöjda än resten av EU.

Tillfredsställelsen med utbildningen fortsatte att vara stabil. Den upplevda kvaliteten i fråga om hälso- och sjukvård, utbildning och barnomsorg förändrades inte nämnvärt. Den upplevda kvaliteten när det gäller kollektiva färdmedel ökade, medan den upplevda kvaliteten i fråga om statliga pensionssystem minskade.

De genomsnittliga nivåerna när det gäller förtroende för andra människor minskade mellan 2003 och 2011, och förtroendet för offentliga institutioner minskade kraftigt. Det förefaller emellertid som om de rapporterade spänningarna mellan socialgrupper i EU (vid mätningar av flera olika dimensioner) minskar, med undantag för EU-12 där spänningarna mellan olika folkgrupper upplevs ha ökat mellan åren 2007 och 2011 efter att ha minskat mellan 2003 och 2007. Upplevda spänningar mellan rika och fattiga ökade mellan 2007 och 2011. Förändringar av livskvalitet är kopplade till förtroende för människor och upplevda sociala spänningar. Stort förtroende för andra människor innebär bättre livskvalitet medan ökade upplevda sociala spänningar är ett tecken på försämrade livskvalitet.

Slutsatser

- Även om tillfredsställelsen med livet och lyckan ökar i de länder som fick lägst nivåer 2003 är nivåerna fortfarande lägre där än i resten av EU. Det krävs sammanhållningspolitiska åtgärder och investeringar för att ta itu med detta.

- De små försämringarna av lyckan och tillfredsställelsen med livet i EU-15 påverkas av den ekonomiska nedgången. Eftersom regeringarna har begränsade ekonomiska resurser måste de hitta andra sätt att stödja människor i svåra situationer, exempelvis utveckling av stödstrukturer och hjälp med skuldhantering.
- Den ekonomiska krisen har dessutom lett till att arbetstagarna är under press. Det faktum att krisen fortgår kan leda till att antalet arbetstagare som drabbas av utbrändhet ökar. Därför bör arbetsgivarna i högre grad uppmärksamma balansen mellan arbete och fritid.
- Äldre arbetstagare som blir arbetslösa löper stor risk att bli långtidsarbetslösa. För en äldre arbetstagare kan förlusten av sysselsättning dessutom leda till fler hälsoproblem. För att se till att arbetstagare är ekonomiskt aktiva under längre tid måste de nationella regeringarna och arbetsmarknadens parter ta fram åtgärder för hantering av åldersfrågor ur ett arbetslivsperspektiv.
- Det försämrade förtroendet för offentliga institutioner är ett problem, framför allt inom EU-15, och förtroendet för dessa institutioner är fortfarande lågt inom EU-12. Därför är det viktigt att fortsätta investera i institutionell kapacitet på både nationell nivå och EU-nivå. Samtidigt måste myndigheterna hantera förväntningarna i fråga om vad offentliga institutioner kan och inte kan erbjuda.
- I vissa medlemsstater inom EU-12 har de rapporterade spänningarna mellan olika folkgrupper ökat, men i allmänhet är nivån när det gäller rapporterad spänning lägre där än inom EU-15. Skillnader i invandringsmönster och intern etnisk mångfald måste beaktas vid utveckling och genomförande av socialpolitiska sammanhållningsåtgärder.
- Analysen visar att det behövs en mer aktiv strategi när det gäller socialt skydd. I tider av ekonomisk nedgång har lägre hushållsinkomst en ännu större negativ inverkan på livskvaliteten. Nationell politik och EU-politik bör vara inriktad på förebyggande åtgärder som hjälper medborgarna att förbereda sig inför perioder av arbetslöshet, genom att exempelvis uppmuntra sparande, främja deltagande i livslångt lärande för att öka anställbarheten och stödja arbetssökande åtgärder.

Mer information

Rapporten Quality of life in Europe: Trends 2003–2012 (Livskvalitet i Europa: Trender 2003–2012) finns på <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1364.htm>

Kontakta enhetschef Robert Anderson på rma@eurofound.europa.eu om du vill ha mer information